Bielsko-Biała, 05.03.2018 r.

prof. dr hab. inż. Ryszard Barcik
Akademia Techniczno-Humanistyczna
w Bielsku-Białej
Wydział Zarządzania i Transportu

Recenzja

rozprawy doktorskiej

Pani mgr Grażyny Ortyl

pod tytułem

„Metoda planowania finansowego w zarządzaniu Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej"

Podstawę formalną opracowania recenzji stanowi pismo Dziekan Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Poznańskiej dr hab. inż. Magdaleny Wyrwickiej, prof. nadzw., z dnia 23 stycznia 2018 roku.

I. Informacje ogólne nt. rozprawy

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska mgr Grażyny Ortyl została napisana pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. inż. Marianny Jacyny. Promotorem pomocniczym była dr inż. Katarzyna Ragin-Skorecka. Rozprawa liczy 200 stron. Została przygotowana w oparciu o 142 pozycje bibliograficzne.

II. Analiza i ocena merytoryczna rozprawy

Zarządzanie finansami różnych organizacji jest sztuką wymagającą profesjonalnej wiedzy teoretycznej oraz doświadczenia praktycznego. Działalność gospodarcza prowadzona przez organizacje w sektorze publicznym znajduje swoje odzwierciedlenie w przebiegu różnego rodzaju zjawisk i procesów gospodarczych. W miarę rozwoju

gospodarki i postępowania obserwowanych globalnie zmian we wzorcach konsumpcji, procesy zarządzania organizacją komplikują się. Mają na to wpływ zmienne warunki działania, rosnące wymagania klientów, większa różnorodność produktów i usług oraz zaostrzająca się konkurencja. To wymusza na organizacjach podejmowanie ciągłych działań zwiększających efektywność ich funkcjonowania.

Jednym z zasadniczych narzędzi podejmowania decyzji stają się różnego rodzaju analizy ekonomiczne oparte na wzorcach sprawdzonych w gospodarcze rynkowej. Z jednej strony ułatwiają postawienie diagnozy stanu analizowanego podmiotu, a z drugiej zaś pozwalają podejmować określone decyzje dotyczące przyszłości jego funkcjonowania. Umożliwiają tym samym oparcie decyzji ekonomicznych podejmowanych w badanym podmiocie na rzetelnej bazie informacyjnej, pozwalają na korygowanie realizowanych planów oraz ułatwiają reagowanie przedsiębiorstwa na zmiany otoczenia. Zastosowanie narzędzi analitycznych w procesach rozwojowych firmy może przyczynić się do poprawy sprawności jej finansowania oraz umożliwia sterowanie bezpieczeństwem finansowym.

Rozprawa doktorska mgr Grażyny Ortyl dotyczy zagadnień efektywnego zarządzania samodzielnym publicznym zakładem opieki zdrowotnej (SPZOZ) z wykorzystaniem planowania finansowego. Problematyka ta jest aktualna z uwagi na brak rozwiązań uwzględniających różnorodność zjawisk i procesów, które istotnie wpływają na funkcjonowanie samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej.

Do najczęstszych problemów występujących w samodzielnych zakładach służby zdrowia zalicza się m. in. brak zdefiniowanej strategii lub zdefiniowanie jej w sposób nieprawidłowy i niegwarantujący jakichkolwiek możliwości dalszego wykorzystania. Wiele podmiotów permanentnie generuje straty i nie zawsze jest w stanie regulować swoje zobowiązania. Rodzi to potrzebę zwrócenia większej uwagi na właściwe zarządzanie finansami SPZOZ-ów, które mogą przyczynić się do poprawy sytuacji ekonomicznej podmiotu oraz podnieść jego efektywność i rentowność. Tym bardziej, iż finanse organizacji funkcjonujących w sektorze publicznym, zwłaszcza jednostek służby zdrowia, funkcjonują w szeroko rozumianym systemie finansowym państwa, ograniczonym prawem i dostosowanym do wymagań określonych rynków. Gospodarka finansowa tych organizacji regulowana jest przez prawo finansowe podmiotów gospodarczych oraz – w różnym zakresie – przez pozostałe działy prawa finansowego. W tym kontekście zagadnienie planowania finansowego ma na celu przeciwdziałanie niepewności wynikającej ze zmienności popytu, podaży oraz warunków funkcjonowania

podmiotów gospodarczych na rynku sterowanym przez narzędzia prawne, obsługującym określony segment popytu i mającym bezwładność w zakresie zmian. Przy czym, planowanie finansowe wymaga szczegółowej analizy wpływu możliwych decyzji na wyniki finansowe prowadzonej działalności.

Doktorantka podejmując się opracowania metody planowania finansowego jako narzędzia wspomagającego zarządzanie samodzielnym publicznym zakładem opieki zdrowotnej uzasadniła zarówno względy teoretyczne, jak i praktyczne.

Jak wskazała Doktorantka w swojej rozprawie, względy teoretyczne wynikają z braku pogłębionej analizy i uogólnień merytorycznych tej problematyki występującej w literaturze przedmiotu, a przede wszystkim z potrzeby głębszego naświetlenia tematyki związanej z przemianami zachodzącymi w obszarze zakładów opieki zdrowotnej. Natomiast względy praktyczne, wynikają z aktualności tej problematyki w realiach gospodarczych i politycznych, które budzą wiele kontrowersji, emocji i dyskusji wśród polityków, ekonomistów i przedstawicieli służby zdrowia.

Wobec powyższego, główny problem badawczy rozprawy został sformułowany następująco: „W jaki sposób oraz w jakim zakresie można wykorzystać metodę planowania finansowego jako narzędzie do zarządzania Samodzielnymi Publicznymi Zakładami Opieki Zdrowotnej?".

Właściwe rozwiązanie tak sformułowanego głównego problemu badawczego wymagało od Doktorantki odpowiedzi na problemy szczegółowe:

1. Jak identyfikowana jest w teorii problemu koncepcja planowania finansowego, jako narzędzia efektywnego zarządzania do racjonalizacji funkcjonowania podmiotu?
2. Jakie uwarunkowania prawne i organizacyjne leżą u podstaw koncepcji planowania finansowego w procesach zarządzania Samodzielnymi Publicznymi Zakładami Opieki Zdrowotnej?
3. W jakim zakresie wykorzystane są metody planowania finansowego w procesach zarządzania Samodzielnymi Publicznymi Zakładami Opieki Zdrowotnej?

Realizacja celu rozprawy: „opracowanie metody planowania finansowego jako narzędzia wspomagającego zarządzanie w samodzielnym publicznym zakładzie opieki zdrowotnej", wymagała przeprowadzenia analizy diagnostyczno-poznawczej, obejmującej:

— identyfikację, analizę i diagnozę funkcjonowania SPZOZ-u,

— wypracowanie założeń do wdrożenia i ulepszenia procesów planowania finansowego,

— opracowanie metody planowania finansowego, jako narzędzia wspomagającego zarządzanie.

Całość rozprawy została podzielona na pięć rozdziałów poprzedzonych wstępem, w którym zdefiniowano cel rozprawy oraz wskazano na przesłanki podjęcia tematyki pracy. Wnioski wynikające z przeprowadzonych rozważań przedstawiono w zakończeniu.

W pierwszym rozdziale rozprawy przedstawiono uwarunkowania prawne i podstawy organizacyjne funkcjonowania samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej. Wskazano na problemy decyzyjne w podmiotach służby zdrowia oraz metody zarządzania podmiotami służby zdrowia w świetle literatury przedmiotu. Wyjaśnione zostały również pojęcia w zakresie systematyki planów finansowych, zasad planowania finansowego i sprawozdań finansowych w samodzielnym publicznym zakładzie opieki zdrowotnej.

Drugi rozdział dotyczył problematyki zarządzania organizacjami w ujęciu literaturowym. Zawarto w nim istotę, funkcje i zadania zarządzania oraz planowanie w aspekcie efektywnego zarządzania organizacją, w tym planowanie jako funkcję zarządzania w samodzielnym publicznym zakładzie opieki zdrowotnej. Przedstawiono analizę SWOT wskazując na jej rolę w zarządzaniu organizacją oraz znaczenie budżetu w planowaniu operacyjnym. W rozdziale tym omówiono również podejście procesowe do zarządzania SPZOZ-em oraz zarządzanie wiedzą jako innowacyjne podejście do zarządzania w analizowanej organizacji.

Rozdział trzeci zawiera wybrane aspekty zarządzania finansami organizacji w kontekście nowoczesnych metod analizy struktury kosztów. Scharakteryzowano otoczenie finansowe organizacji, plan finansowy, w tym źródła pozyskania kapitału, istotę analizy wskaźnikowej w planowaniu finansowym i efektywnym zarządzaniu organizacją. W rozdziale tym zidentyfikowano grupy wskaźników finansowych do oceny pozycji organizacji na rynku, a w szczególności: wskaźniki rentowności jako mierniki rentowności obrotu, wskaźniki rentowności jako mierniki rentowności kapitału, wskaźniki płynności finansowej przedsiębiorstwa, wskaźniki sprawności przedsiębiorstwa i szybkości obrotu oraz wskaźniki zadłużenia. Rozdział ten zawiera również autorskie badania empiryczne w zakresie eksperckiego doboru wskaźników finansowych do analizy i oceny efektywności funkcjonowania samodzielnych placówek

służby zdrowia. Przedstawione badania empiryczne dotyczą m. in.: oceny ważności strategii planowania finansowego SPZOZ-u, oceny ważności wskaźników oddziaływujących na płynność finansową SPZOZ-u, w kontekście przychodów i kosztów, oceny metody planowania finansowego SPZOZ-u, kryteriów doboru wskaźników finansowych wpływających na zarządzanie SPZOZ-em oraz ustalenie najważniejszych wskaźników planowania finansowego metodą ekspercką.

W rozdziale czwartym przedstawiono autorską metodę planowania finansowego jako narzędzia wspomagającego zarządzanie w samodzielnym publicznym zakładzie opieki zdrowotnej. Zdefiniowano podstawowe założenia metody, opracowano procedurę metody planowania finansowego, wskazując na główne jej elementy. Wyróżniono m. in.: założenia planowania finansowego, kluczowe wskaźniki makroekonomiczne planowania finansowego SPZOZ-u, prognozę przychodów w planowaniu finansowym SPZOZ-u, prognozę kosztów, prognozę nakładów inwestycyjnych i źródła finansowania, sprawozdanie finansowe badanego podmiotu - proforma bilans, rachunek zysków i strat oraz przepływów pieniężnych, analizę wskaźników finansowych, struktury i dynamiki zmian oraz analizę SWOT. Poszczególne elementy metody opisano i poddano analizie na danych rzeczywistych z Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej, mającego swoją siedzibę w Warszawie, przy ul. Nowowiejskiej.

W rozdziale piątym przedstawiono weryfikację metody na podstawie analizy wskaźnikowej działalności finansowej Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej za okres 2012-2014. Dokonano analizy najistotniejszych wskaźników wskazanych w przeprowadzonych badaniach empirycznych. Ocena dotyczyła wskaźników sprzedaży usług SPZOZ-u oraz wskaźników płynności finansowej.

Analiza rozprawy pozwala na stwierdzenie, iż jej tematyka należy do problemów interdyscyplinarnych. Z jednej strony, w większości wzrost podmiotu gospodarczego, pożądany z punktu widzenia działalności rynkowej jest konsekwencją dobrego procesu decyzyjnego, ale nie może być celem samym w sobie, zwłaszcza w przypadku specyfiki SPZOZ-u. Z drugiej strony, działalność wolnorynkowa prowadzona jest w warunkach niepewności, w związku z tym istnieje także niepewność co do wyboru wariantu planu finansowego. W przypadku SPZOZ-u niepewność zmniejszana jest przez regulacje prawne uwzględniające źródła finansowania i potrzeby pacjentów. Należy przy tym pamiętać, iż każda niepewność wymusza konieczność prognozowania przebiegu zjawisk istotnych z

punktu widzenia planowania finansowego, wraz z szacowaniem prawdopodobieństwa realizacji prognozy.

Osiągnięcie założonego celu rozprawy doktorskiej oraz rozwiązanie poszczególnych celów szczegółowych wymagało zastosowania teoretycznych i empirycznych metod badawczych. Metody teoretyczne pozwoliły na analityczne uporządkowanie i zobrazowanie koncepcji modelu planowania finansowego jako narzędzia efektywnego zarządzania samodzielnym publicznym zakładem opieki zdrowotnej, na podstawie zebranych materiałów literatury przedmiotu i dokumentacji ZOZ-u. Metody empiryczne pozwoliły na zebranie informacji na temat wykorzystania metody planowania finansowego do procesu zarządzania.

III. Ocena najważniejszych osiągnięć Doktorantki oraz uwagi do dyskusji

Podjęty przez mgr Grażynę Ortyl problem w zakresie opracowania metody planowania finansowego jako narzędzia wspomagającego sprawne i efektywne zarządzanie w samodzielnym publicznym zakładzie opieki zdrowotnej należy uznać za trudne i złożone zadanie badawcze. Podjęta w rozprawie problematyka badawcza stanowi oryginalne ujęcie poszukiwania narzędzia pozwalającego na powiązanie planowania finansowego i efektywnego zarządzania SPZOZ-em. Doktorantka dokonała krytycznej analizy stanu wiedzy oraz przeprowadziła własne badania eksperymentalne w zakresie ustalenia kluczowych wskaźników planowania finansowego niezbędnych do oceny efektywności zarządzania analizowaną organizacją. Do ustalenia kluczowych wskaźników wykorzystała metodę ekspercką. Wskaźniki dobrano po pierwsze pod względem ich przydatności do oceny zarządzania oraz planowania finansowego SPZOZ-u, a po drugie w taki sposób, aby odzwierciedlały interdyscyplinarność opieki zdrowotnej, uwzględniając zarówno aspekty ekonomiczne, jak i środowiskowe czy społeczne.

Jako najważniejsze osiągnięcia Doktorantki w zrealizowanej rozprawie należy wskazać:

1. Analizę szerokiego spectrum przeglądu literatury polskojęzycznej i anglojęzycznej w zakresie zidentyfikowania i usystematyzowania wiedzy z obszaru zarządzania organizacjami.
2. Analizę zarządzania procesowego i zarządzania wiedzą jako nowoczesnych podejść do zarządzania samodzielnym publicznym zakładem opieki zdrowotnej.

3. Przedstawienie aktualnego stanu prawnego i podstaw organizacyjnych funkcjonowania SPZOZ-u.
4. Dokonanie analizy i oceny planów finansowych samodzielnych zakładów opieki zdrowotnej.
5. Opracowanie metody planowania finansowego jako narzędzia wspomagającego zarządzanie SPZOZ-em, wraz ze zdefiniowaniem założeń i szczegółowym opisem poszczególnych elementów.
6. Opracowanie procedury metody planowania finansowego jako narzędzia wspomagającego zarządzanie SPZOZ-em.
7. Ocena metody i podjęcie próby systemowych rozwiązań (koncepcji) zmierzających do zwiększenia efektywności planowania finansowego.

W toku publicznej dyskusji nad niniejszą rozprawą, proszę, aby Doktorantka odniosła się do kwestii możliwości wykorzystania opracowanej metody planowania finansowego przez inne niż badany SPZOZ zakłady opieki zdrowotnej oraz jednostki z prywatnego sektora opieki zdrowotnej.

IV. Wniosek końcowy

Podsumowując niniejszą recenzję należy zauważyć, iż kluczową częścią pracy było opracowanie metody planowania finansowego jako narzędzia wspomagającego zarządzanie badaną organizacją. Metoda umożliwiła Doktorantce postawienie diagnozy w zakresie funkcjonowania SPZOZ-u i podejmowanie decyzji dotyczących jego przyszłości. Do ważnych osiągnięć zaliczam, wspomniane wcześniej, ustalenie wskaźników ekonomicznych istotnych z punktu widzenia zarządzania SPZOZ-em oraz przedstawienie procedury metody planowania finansowego wraz z najistotniejszymi jej elementami. Wszystkie działania podjęte i zrealizowane w ramach rozprawy oceniam wysoko.

Jako wniosek końcowy stwierdzam, że w odniesieniu do niniejszej rozprawy spełnione zostały wymagania określone ustawowo, stawiane tego typu opracowaniom (Ustawa z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z późniejszymi zmianami). Wnioskuję o dopuszczenie Doktorantki mgr Grażyny Ortyl do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.